

“L’EMPRESA FAMILIAR ÉS LA VOLUNTAT DE TRANSMISSIÓ”

Manel Plana és el coordinador de la Càtedra d’Empresa Familiar de la Universitat de Lleida (UdL). Aprofundim en la seva trajectòria, des de les seves arrels a Aitona fins al seu pas pel Senat, i com la seva recerca acadèmica busca protegir i entendre el teixit empresarial més important de casa nostra.

Per **JOAN TEIXIDÓ** / Fotos: **SANTI IGLESIAS**

Comencem pel principi, Manel. Quina és la teva activitat principal actualment a la Universitat de Lleida? Actualment soc coordinador de la Càtedra d’Empresa Familiar de la Universitat de Lleida. He fet una tesi doctoral centrada precisament en la continuïtat de les empreses familiars. Es tracta d’un compendi de cinc articles que analitzen per què algunes empreses perden la continuïtat i d’altres no. Un focus molt important de la meua recerca són les explotacions agràries familiars de proximitat, un tema que em toca de prop tant territorialment com emocionalment, ja que soc d’Aitona i connecto molt amb aquest entorn.

Tens una trajectòria curiosa, perquè has passat també per la política, de la pràctica a la teoria. Sí, vaig tenir una etapa intensa en política. Vaig ser senador i portaveu a la Comissió d’Agricultura, però jo ja venia d’una tradició agrària. Soc un pagès que ara no viu directament del camp, però que entén perfectament les problemàtiques de les explotacions familiars. El fet d’haver estat en el món de la gestió pública m’ajuda a analitzar millor els problemes del sector des de l’acadèmia.

Quin és el gran problema que tenen avui dia aquestes empreses? El relleu generacional és una qüestió fonamental i molt necessària d’abordar. Si volem que el model d’empresa familiar continuï, calen instruments adequats i, sobretot, la voluntat intergeneracional.

Sembla que la gent que ha portat explotacions agràries, que fins fa molt poc eren pagesos, sempre han volgut que els seus fills estudiessin. A les nostres terres, com a Juneda o Aitona, els pagesos sempre han procurat que els fills estudiessin. Ara ens trobem amb una generació molt ben preparada, potser la millor, pel que fa a digitalització, mecanització, i ho hem de saber aprofitar. Però tenim greus problemes de continuïtat.

Llavors, com s’explica aquest risc de tancament? S’hauria de replantejar la redistribució de la cadena de valor. Vaig ser ponent de la Llei de Millora de la Cadena Agroalimentària i és evident que el poder de negociació de les explotacions és limitat. Malgrat que les noves tecnologies permeten arribar al client final, la realitat és que les polítiques empenyen cap a explotacions més grans per poder sobreviure: el que abans produïen cent famílies, ara ho fa una de sola.

Però hi ha interès real per part dels joves a tornar a casa? Crec que hi ha un canvi de tendència, però això ja no t’ho dic amb dades empíriques. Abans la premissa era “forma’t i marxa”, i ara molts joves decideixen formar-se per tornar i crear un producte diferencial. Estem veient terceres generacions que, després d’estudiar fins i tot als Estats Units, tornen amb una capacitat gestora i de màrqueting enorme. Ja no tornen per ser només pagesos en el sentit tradicional, sinó per ser gestors d’alt nivell i portar tota una explotació.

Per què és tan important que l’empresa segueixi sent familiar? Hi ha un concepte clau que estudiem a l’assignatura “Gestió de l’Empresa Familiar” (que dono a 4t d’Administració i Direcció d’Empreses (ADE) i a 5è del Doble Grau ADE i Turisme): la riquesa socioemocional, on a més de la part teòrica portem empresaris a explicar-nos les seves experiències. És la vinculació, el llegat i la voluntat de preservar el que van començar els avis. Això fa que l’empresa s’internacionalitzi però no es deslocalitzi; estan arrelades al territori.

I què n’hi ha de cert en el mite que la tercera generació és la que arruïna l’empresa? Jo trenco aquest relat. Literàriament queda molt bé, però les dades empíriques de l’estudi que estem fent amb l’Associació Catalana de l’Empresa Familiar diuen el contrari: les empreses familiars duren més que les no familiars. El que passa és que la gestió es torna més complexa quan passen de germans a cosins i s’hi incorporen familiars polítics. Gestionar aquesta complexitat és el que és realment difícil. També pot passar que a empreses de tercera i quarta generació apareguin fons d’inversió i les comprin. Això també es dona. També et diré que aquesta dita de que la tercera generació s’ho carrega tot és una dita que se sent a tot el món, no és patrimoni dels catalans.

“Avui veiem un retorn de joves altament formats que ja no tornen només per ser pagesos, sinó que tornen per ser gestors de tota l’estructura”

Hi ha alguna forma legal que expliqui què és una empresa familiar? No.

Com definim, doncs, una empresa familiar si no hi ha una llei específica? No hi ha descripció legal, però sí que hi ha algunes recomanacions: que sigui una propietat en mans de la família i hi hagi algú de la família a la gestió. Però jo hi afegeixo un tercer element de collita pròpia, i crec que molt important: la voluntat de transmissió. Tothom té família, però el que fa que una empresa sigui "familiar" és el desig explícit que passi a la següent generació. Llavors serà familiar a tot dret.

Què aporta un doctorat en aquesta àrea al món real? Aporta coneixement a una organització que és majoritària a les nostres terres. L'Institut de l'Empresa Familiar espanyol diu que el 80% dels estudiants de Dret o ADE passaran en algun moment de la seva carrera per una empresa familiar. Conèixer la seva idiosincrasia és vital.

En el teu cas, Manel, com has arribat fins aquí? Jo vaig estudiar Dret, després Empresarials, vaig fer el doctorat i estades de recerca a l'estranger, i t'asseguro que la relació amb l'entorn empresarial de Lleida és constant i fluïda.

Vas ser polític, concretament senador. Amb què et quedes? Abans vaig estar en dos ajuntaments com a regidor. Ser senador (ho vaig ser del 2011 al 2015) em va donar una mirada transversal. Parlar amb productors, distribuïdors i consumidors per a la Llei de la Cadena Agroalimentària t'obliga a tenir una mirada molt més àmplia, i sortir de la teva visió parcial, i t'obliga a veure i valorar les conseqüències que poden tenir les lleis que proposes. Vaig treballar en la llei d'integració de cooperatives i, com a anècdota, vaig aconseguir, entre altres coses, el tema de reomplir les setrilleres als bars i restaurants. També hem publicat recentment un article sobre cooperatives centenàries amb l'Aina Montgut.

Aquí, que som del 'brillo' i de l'espavilisme, com es viu la política des de dins. És tant lenta com sembla? La política és lenta i burocràtica, però t'ajuda a preveure les conseqüències de les normatives.

M'han parlat d'un projecte en què expliques l'empresa familiar a través de l'art. Com funciona? Sí, és un projecte d'innovació docent a la UdL. Utilitzem disciplines artístiques per ensenyar conceptes d'empresa familiar. Per exemple, portem una soprano perquè ens expliqui l'òpera Gianni Schicchi, que tracta sobre un procés d'herència mal resolt i un testament modificat. O utilitzem el quadre de Saturn devorant els seus fills per explicar els conflictes interns i les friccions en el traspàs generacional. Anem més enllà dels llibres de text.

Què volies ser de gran?

M'agradava molt la docència, i al final m'hi he acabat dedicant.

El millor moment del dia:

El matí, ben d'hora, quan puc estar amb tota la família.

Una ambició:

Entendre la gent. Soc una persona curiosa, m'agrada molt la geografia i comprendre com funcionen les persones.

Un llibre:

'La mort dels altres', de Teresa Ibars.

Una pel·lícula:

La saga d'El Padrí, especialment la segona part (que, per cert, té molt a veure amb l'empresa familiar).

Música:

Sóc molt variat: m'agrada des de Jordi Savall fins a Metallica.

SOM UdL I TU,

QUÈ VOLS SER?

Universitat de Lleida